

KAROL SORBY

Libanonská občianska vojna, 1975 – 1976*

In the years following the June 1967 War, the Palestinian-Israeli conflict intruded on Lebanese political life. This development, in combination with demographic and political changes taking place inside Lebanon itself, upset the country's fragile sectarian balance and plunged it into fifteen years of vicious and destructive civil war. The civil war was not an exclusively Lebanese affair; it was precipitated by the Palestinian presence in the country and soon attracted external intervention by Syria and Israel, thus bringing to an end the attempts of Lebanon's political leaders to insulate their country from the wider regional conflict. Support for the Palestinians came primarily from Muslims alienated by the existing system, which benefited the political leaders and their associates but failed to provide basic social services to broad sections of the population. The social and economic grievances of Muslims were compounded by the sectarian arrangements that continued to favour the country's Christians. Long before the crisis of the 1970s, Lebanon's political leaders recognized that Muslims outnumbered Christians and that the largest single religious grouping in the country was the Sh'ia Muslim community.

Key words: the Lebanese civil war of 1975-76; the Cairo Agreement of 1969; the sectarian system in Lebanon; the Lebanese National Movement; the Palestinian Resistance; the Lebanese forces; Syria's special relationship.

Aby sme pochopili dlho tlejúci konflikt v Libanone, ktorý sa v polovici 70. rokov premenil na občiansku vojnu, musíme sa naň pozrieť z viacerých uhlov pohľadu. Treba si uvedomiť, že dodnes sa v Libanone politická moc delí na základe sčítania ľudu z roku 1932, z ktorého vyšli *mārūnovci* (maroniti)¹ ako najväčšia menšina v rámci tam žijúcich komunít. Odvtedy sa demografická situácia v Libanone výrazne zmenila v prospech moslimov, ale vládnuci *mārūnovci* odvtedy až dodnes nepripustili konanie žiadneho ďalšieho sčítania ľudu, lebo by boli stratili nárok na vedúce postavenie v krajine. Niektorí *mārūnovskí* politici si uvedomili, že vytvoriť z Libanonu, kde polovicu obyvateľstva tvoria moslimovia, kresťanský štát, je rovnaký problém,

¹ * Štúdia bola vypracovaná v rámci grantového projektu VEGA – 2/0153/09 „Východ – Západ: kultúrna diverzia, jej minulosť, formy a evolučné trendy“.

Mārūnovci (často nepresne uvádzaní ako *maroniti*) sú odnožou sýrskej kresťanskej cirkvi, meno prevzali podľa svojho patróna sv. Mārūna. V období krížových výprav pritiahli na seba pozornosť Ríma a západosýrsky patriarcha Antiochie Ignatius II. sa podriadil roku 1237 pápežovi. Podľa tradície francúzsky kráľ Ľudovít IX. v roku 1250 ponúkol *mārūnovcom* francúzsku ochranu. Porovnaj: HITT, Philip K.: *Lebanon in History*. New York : St. Martin's Press, 1957, s. 320 – 322.

ako pokúsiť sa o kvadratúru kruhu. Napriek tomu väčšina komunity vrátane ich cirkvi si neuvedomila možné následky tohto stavu a tvrdohlavo sa pridrižovala existujúcich hraníc.²

Sociálne a hospodárske ťažkosti moslimov boli znásobené sektárskymi úpravami, ktoré pokračovali v prospech kresťanskej populácie. Politickí vodcovia Libanonu už dávno pred krízou 70. rokov zistili, že moslimov je viac ako kresťanov a že najväčšiu jednotlivú náboženskú skupinu krajiny tvoria *šī'iti*. Táto skupina, počas rozdelenia moci počas francúzskeho mandátu do veľkej miery ignorovaná, si v 70. rokoch uvedomila, že už tvorí väčšinu v štáte a požadovala spravodlivý podiel na hospodárskych výsledkoch. Kresťania im ho nechceli poskytnúť a trvali na tom, že medzivojnové dohody, ktoré stanovili parlamentný pomer šesť kresťanov k piatim moslimom zostane v platnosti.³ Nerovnoprávni a podhodnotení moslimovia, *sunniti* aj *šī'iti*, odpovedali na neústupnosť kresťanských vodcov tým, že sa zblížili s Palestínčanmi, komunitou, ktorá sa tiež stavala proti *status quo*.⁴

Na libanonskej politickej scéne sa stretávali **vnútorné** a **vonkajšie** sily: Vnútorné sily zahrnovali 1. mozaiku spoločenskej štruktúry Libanonu, zloženú z rozdrobených, hierarchicky zostavených komunít; 2. pyramídovú spoločenskú triednu štruktúru charakterizovanú veľkými rozdielmi medzi bezprávnymi a privilegovanými; 3. slabú, neefektívnu a skorumpovanú ústrednú vládu; 4. strnulý sektársky politický systém, neschopný sa transformovať alebo aspoň modifikovať; 5. prevažujúce podmienky spoločenského nepokoja a neuznávanie prijatých spoločenských hodnôt spôsobených dynamikou libanonskej ekonomiky voľného trhu a náhodnými vyhlídkami na obmedzenú prosperitu.⁵ K vonkajším silám treba počítať: 1. ozbrojenú prítomnosť palestínskeho hnutia odporu; 2. izraelské nájazdy; 3. naliehavé hľadanie mierového riešenia arabsko-izraelského konfliktu. Tie prvé boli priamo zakorenené v daných spoločenských a politických štruktúrach, t. j. priamo späté s občianskou vojnou, zatiaľ čo tie druhé zostavovali vnútorné konflikty a spustili rad udalostí, ktoré dozrievali a čakali iba na vhodný čas a miesto, aby dali do pohybu konfrontačný proces.⁶

Libanon 70. rokov po zmene demografickej rovnováhy a po rastúcom tlaku, aby prevzal svoju úlohu v regionálnom arabsko-izraelskom konflikte, už nebol Libanomom sčítania ľudu z roku 1932 ani *Národného paktu* z roku 1943.⁷ Politický vodca, ktorý najprenikavejšie rozoznal tieto zmeny, bol Kamāl Džunbulāt, vodca drúzskej komunity. Tento muž napriek spoločenskému postaveniu bol i politickým a sociálnym reformátorom, schopným získať si prívržencov aj iných komunít. Kamāl Džunbulāt sformoval v roku 1969 voľnú koalíciu známu pod menom *Libanonské národné hnutie* (al-Haraka al-watanīja al-lubnānīja).⁸ Koalíciu tvorili: 1. *Pokroková socia-*

² ZAMIR, Meir: *The Formation of Modern Lebanon*. London : Croom Helm, 1985, s. 219.

³ SALIBI, Kamal S.: *The House of Many Mansions. The History of Lebanon Reconsidered*. London and New York : I.B. Tauris & Co Ltd, 2003, s. 186; GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*. Boulder, Colorado : Westview Press, 1983, s. 81.

⁴ KHALIDI, Walid: *Conflict and Violence in Lebanon: Confrontation in the Middle East*. Cambridge : Mass., Center for International Affairs, Harvard University, 1983, s. 44.

⁵ BARAKAT, Halim: *The Lebanese War and the Middle East. The Social Context*. In: HALEY, Edward P. and Lewis W. SNIDER (eds.): *Lebanon in Crisis*. New York : Syracuse University Press, 1979, s. 3 – 4.

⁶ BARAKAT, Halim: *The Lebanese War and the Middle East. The Social Context*, s. 3.

⁷ FIRRO, Kais M.: *Inventing Lebanon. Nationalism and the State under the Mandate*. London : I. B. Tauris & Co Ltd., 2003, s. 207 – 209; SALIBI, Kamal S.: *The Modern History of Lebanon*. London : Weidenfeld and Nicolson, 1968, s. 171 – 175; ZAMIR, Meir: *The Formation of Modern Lebanon*. London : Croom Helm 1985, s. 126.

⁸ ODEH, B. J.: *Lebanon: Dynamics of Conflict. A Modern History*. London : Zed Books, 1985, s. 109.

listická strana (al-Hizb at-taqaddumī al-ištirākī), ktorej zakladateľom a predsedom bol Kamāl Džunbulāt, zákerne zavraždený na jar 1977;⁹ 2. *Sýrska nacionálno-sociálna strana* (al-Hizb as-sūrī al-qawmī al-idžtimā'ī); 3. *Libanonská komunistická strana* (al-Hizb aš-šujū'ī al-lubnānī); 4. *Al-Murābitūn* – nāsirovské hnutie; 5. *Socialistická strana arabskej obrody* (Hizb al-ba'ṭ al-ʿarabī al-ištirākī) a ďalšie menšie organizácie. Toto hnutie, presadzujúce administratívnu reformu, odstránenie sektárstva z politiky a slobodu činnosti palestínskych partizánov, sa stalo jedným z hlavných protagonistov v občianskej vojne.¹⁰ *Libanonské národné hnutie* vstúpilo do spolenectva s palestínskym odbojovým hnutím.¹¹

Nezmieriteľnými nepriateľmi *Libanonského národného hnutia*, boli politickí vodcovia *mārūnovcov*, ktorí odmietali prítomnosť Palestínčanov v Libanone Táto komunita za existujúceho sektárskeho politického systému mimoriadne prosperovala a jej vodcovia boli pripravení použiť ozbrojenú silu, aby zabránili zmenám.¹² Pravicový *mārūnovský* tábor sa skladal z týchto zoskupení: 1. *Falangistická strana* (Hizb al-kaṭā'ib), vysoko organizovaná politická strana, ktorú viedol Pierre al-Džumajjil (Gemayel) a jeho synovia Bašīr a Amīn;¹³ 2. *Strana liberálnych vlastencov* (Hizb al-waṭanījīn al-aḥrār), v západnej literatúre často nazývaná *Liberálnou stranou*), ktorú viedol bývalý libanonský prezident Kamīl Šam'ūn (Camille Chamoun) a jeho synovia;¹⁴ 3. *Rád mārūnovských mníchov* (ar-Rahbānījāt al-kātūlikīja), ktorých viedol Šarbal Qassīs, ovládaný chorými predstavami o obnove križiackeho ťaženia proti moslimom;¹⁵ 4. milícia Sulajmāna Frandžīju (bývalého prezidenta) a jeho syna Tonyho, zabitého v júni 1978 počas *falangistického* útoku; 5. časť libanonskej armády a iné menšie organizácie. Najnekompromisnejšími *mārūnovskými* vodcami boli Pierre al-Džumajjil, veliteľ polovojenských milícií, a Kamīl Šam'ūn, ktorý mal tiež vlastnú súkromnú milíciu. Keď títo politici pochopili, že ani vláda, ani armáda nie sú schopné podniknúť rozhodnú akciu proti Palestínčanom, rozhodli sa, že tak urobia sami.¹⁶

Najspol'ahlivejšou metódou na triedenie účastníkov libanonskej občianskej vojny teda nie je príslušnosť k náboženstvu alebo triede, ale na tých, ktorí chceli zachovať existujúci poriadok (*status quo*), a tých, ktorí chceli nastoliť zásadné zmeny. Tak vnútorné, ako aj vonkajšie sily prispeli k polarizácii libanonskej spoločnosti do dvoch táborov: išlo o tábor pravice (väčšinou *mārūnovskí* kresťania), podporovaný a podnecovaný viacerými arabskými konzervatívnymi (reakčnými) vládami, ako aj Izraelom, Iránom a Západom; a o alianciu palestínskeho hnutia odporu a libanonských ľavicových národných hnutí podporovaných chvíľami niektorými arabskými vládami a niektorými socialistickými skupinami a krajinami.¹⁷

V rokoch po júnovej vojne 1967 palestínsko-izraelský konflikt prenikol hlboko do libanonského politického života. Tento vývoj spolu s demografickými a politickými zmenami, ktoré

⁹ GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*, s. 111.

¹⁰ FARĪD, Faṭīn Ahmad: *Hurūb Lubnān. Dirāsa taḥlīlīja*. (Vojny Libanonu. Analytická štúdia). Káhira : Dār ʿAtwa li-t-ṭibā'a, 1983, s. 35.

¹¹ BARAKAT, Halim: *The Lebanese War and the Middle East. The Social Context*, s. 4.

¹² ENTELIS, John P.: *Pluralism and Party Transformation in Lebanon: Al-Kata'ib, 1936 – 1970*. Leiden : E. J. Brill 1974, s. 161 – 162.

¹³ GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*, s. 86.

¹⁴ EI-KHAZEN, Farid: *The Breakdown of the State in Lebanon, 1967 – 1976*. London, New York, : I. B. Tauris Publishers in association with Centre for Lebanese Studies, 2000, s.178.

¹⁵ FARĪD, Faṭīn Ahmad: *Hurūb Lubnān*, s. 46.

¹⁶ SALIBI, Kamal S.: *Cross Roads to Civil War. Lebanon, 1958 – 1976*. New York : Delmar, Caravan Books 1976, s. 76.

¹⁷ BARAKAT, Halim: *The Lebanese War and the Middle East. The Social Context*, s. 4-5.

sa odohrali v samotnom Libanone, rozvrátili krehkú sektársku rovnováhu a vtiahli krajinu do pätnásťročnej desivej a deštruktívnej občianskej vojny. Občianska vojna nebola výlučne libanonskou záležitosťou, bola vyvolaná aj palestínskou prítomnosťou v krajine a čoskoro spôsobila vonkajšiu intervenciu zo strany Sýrie a Izraela a ukončila snahy libanonských politických špičiek izolovať vlastnú krajinu od širšieho regionálneho konfliktu.¹⁸

Prítomnosť palestínskeho hnutia odporu v Libanone pociťovali libanonskí partikularisti, osobitne *mārūnovskí* kresťania, ako hrozbu. Palestínske hnutie odporu nebolo iba vzorom na nasledovanie pre utláčaných Libanoncov, ale bol to ich jediný prirodzený spojenec v zápase za zlepšenie svojich životných podmienok. Tieto dlho zanedbávané a prehliadané chudobné libanonské vrstvy obyvateľstva, najmä na juhu krajiny, boli presvedčené, že štát by mal chrániť ich dediny pred útokmi Izraelčanov a podporiť Palestínske hnutie odporu v jeho zápase proti izraelskej okupácii. Libanonská štátna moc a armáda mali iný názor a pripravovali sa na zlikvidovanie „palestínskej hrozby“. Armáda sa v období od mája do októbra 1969 snažila potvrdiť svoju prevahu a dať najavo, kto je pánom v dome, celým radom zrážok s bojovníkmi Palestínskeho hnutia odporu, ale výsledkom bola hrozivá polarizácia libanonskej spoločnosti. Mnohí predstavitelia moslimskej elity, napr. ministerský predseda Rašid Karāmī, nemali na výber, iba sa postaviť na stranu hnutia odporu, ktoré získavalo podporu čoraz širších vrstiev chudobných Libanončanov bez ohľadu na náboženskú príslušnosť.

Premiér musel nájsť kompromisné riešenie, ktorým bola „koordinácia činnosti pri obrane proti izraelským útokom“, medzi armádou a hnutím odporu. Táto „koordinácia“ dostala oficiálnu formu v dokumente nazvanom *Káhirska dohoda*, ktorý 3. novembra 1969 v Káhire podpísali hlavný veliteľ libanonskej armády generál Imīl Bustānī a Jāsir ʿArafāt.¹⁹ Dohoda bola dosiahnutá pod záštitou egyptského prezidenta Džamāla Aʿbdannāsira a bola koncesiou, ktorá legalizovala prítomnosť Palestínskeho hnutia odporu na libanonskom území, ale stanovila mu aj isté obmedzenia v súvislosti so slobodou podnikat' vojenské operácie proti cieľom v Izraeli. *Káhirskou dohodou* libanonská vláda odovzdala *Organizácii za oslobodenie Palestíny* (OOP) dohľad nad jej tábormi v Libanone výmenou za sľub, že bez súhlasu vlády nepodnikne žiaden ozbrojený útok na území Izraela.²⁰

Po udalostiach „čierneho septembra“ (1970) v Jordánsku organizácie palestínskych partizánov presunuli svoju operačnú základňu do Libanonu, kde sa pripojili k 300-tisícim palestínskych utečencov, ktorí už v krajine žili. Väčšina z nich žila v táborech v južnom Libanone a hlavná časť partizánskych jednotiek sa usadila práve v týchto táborech a okolo nich. Podporu Palestínčanom poskytovali v prvom rade moslimovia, ktorých si odcudzil existujúci systém, slúžiaci politickým pohľavrom a ich pomocníkom, ale širokým vrstvám obyvateľstva nedokázal poskytnúť ani základné sociálne služby.

Predmestia Bejrútu boli začiatkom 70. rokov obkolesené pásom chudoby najmenej pol milióna obyvateľov, väčšinou vidieckych utečencov. Niektorí boli vyhnaní zo svojich dedín izraelskými útokmi na juhu, iní boli nútení opustiť vidiek, lebo vláda nefinancovala zavlažovacie a dopravné služby, ktoré boli pre poľnohospodárstvo a obchod nevyhnutné. Neschopnosť vlády bola osobitne viditeľná v období, keď bol prezidentom Libanonskej republiky Sulajmān Frandžija (1970 – 1976), ktorý opustil reformný program prezidenta Fuʿāda Šihāba (1958 – 1964)

¹⁸ GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*, s. 91.

¹⁹ SALIBI, Kamal S.: *Cross Roads to Civil War. Lebanon, 1958 – 1976*, s. 43 – 44.

²⁰ JOUMBLATT, Kamal: *I Speak for Lebanon*. London : Zed Press 1982, s. 65.

a vrátil sa k nepotizmu a korupcii.²¹ Po nástupe Sulajmāna Frandžiju do úradu bolo takmer isté, že dôjde k zrážke medzi libanonskou armádou a Palestínčanmi. Prvá taká šarvátka sa uskutočnila v decembri 1972.²²

Spomenuté obmedzenie uvedené v *Káhirskej dohode* sa zväčša nerešpektovalo a od roku 1970 sa cyklus palestínskych útokov na Izrael a izraelská odpoveď silou mnohokrát opakovali. Izraelské bombardovanie zasahovalo nielen Palestínčanov, ale aj libanonských dedičanov – *šřitov* v južnom Libanone, z ktorých tisíce opustili svoje domovy a sťahovali sa do predmestí Bejrútu, rozzúrení na vládu, ktorá ich nedokázala chrániť ani pred Palestínčanmi, ani pred Izraelčanmi.²³ Relatívna ľahkosť, ktorou boli izraelské sily schopné uskutočňovať útoky vlastných kománd, dokumentoval útok na bejrútske medzinárodné letisko v roku 1958. Keď jednej noci v apríli 1973 izraelské komando preniklo do centra Bejrútu, zavraždilo troch vedúcich činiteľov OOP a vrátilo sa bezpečne späť, napätie sa ešte zostrilo. Táto udalosť vyvolala podozrenie o možnej spolupráci libanonských orgánov s útočníkmi²⁴ a následné protesty proti vláde zo strany arabských národovcov a radikálnych reformátorov. Obvinili úrady, že nedokázali rozmiestniť libanonskú armádu tak, aby zabránila izraelským útokom a využiť ju na obranu vlasti a nie na obmedzovanie činnosti palestínskych partizánov. Toto obvinenie naznačilo jadro problému, ktorému čelil libanonský ľud: má sa palestínskym partizánom poskytnúť neobmedzená voľnosť na uskutočňovanie útokov v Izraeli s rizikom izraelskej ozbrojenej odvety, alebo sa má libanonský štát pokúsiť obnoviť kontrolu nad činnosťou partizánov? V tejto veci bola krajina tragicky rozdelená.²⁵

V tomto napätom ovzduší podniklo v máji 1973 libanonské letectvo po prvý raz nálet na palestínske tábory. Viacerí moslimskí ministri nesúhlasili s týmto opatrením, čo naznačovalo zasahovanie palestínskej prítomnosti do sektárskych konfliktov, t. j. že muslimovia, ktorí trpeli tým, že prezident nadržíava *mārūnovcom*, v Palestínčanoch videli vlastnú podporu. Libanonskí moslimovia si zvykli vkladať nádeje do Egypta, a to najmä v období vlády prezidenta Džamāla °Abdannāsira, ale po porážke Arabov v roku 1967 a najmä po jeho smrti v septembri 1970, tieto ich nádeje vyhasli.²⁶

Nárok na celý Libanon alebo na časť libanonského územia bol trvalou črtou postoja sýrskeho štátu voči svojmu západnému susedovi od 20. rokov 20. storočia a bol inšpirovaný arabskou alebo sýrskou nacionalistickou ideológiou, ktorá hľadala na sýrsky a libanonský štát ako na súčasť širšieho útvaru (Veľkej Sýrie) s centrom v Damasku. Minimalistický nárok sa zakladal na presvedčení, že pripojenie častí Sýrie na vytvorenie Veľkého Libanonu Francúzmi bol nezákonný a nespravodlivý čin, ktorý treba napraviť.²⁷ Jeden z kompromisov, ktorý musela Sýria pod tlakom Francúzska urobiť na ceste k získaniu nezávislosti v roku 1946, bol súhlas s existenciou

²¹ GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*, s. 99 – 100.

²² Al-°AQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-°arabī al-mu°āsir*. (Súčasný arabský východ). Káhira : Maktaba al-andžlū al-misřija, 1983, s. 166; ODEH, B. J.: *Lebanon: Dynamics of Conflict. A Modern History*, s. 114.

²³ JOUMLATT, Kamal: *I Speak for Lebanon*. London : Zed Press, 1982, s. 65 – 66.

²⁴ Al-°AQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-°arabī al-mu°āsir*, s. 166; BARAKAT, Halim: *The Lebanese War and the Middle East. The Social Context*, s. 19.

²⁵ SALIBI, Kamal S.: *Cross Roads to Civil War. Lebanon, 1958 – 1976*, s. 68.

²⁶ KALAWOUN, Nasser M.: *The Struggle for Lebanon. A Modern History of Lebanese-Egyptian Relations*. London : I. B. Tauris Publishers, 2000, s. 146 – 147; Al-°AQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-°arabī al-mu°āsir*, s. 166.

²⁷ HOURANI, Albert H.: *Syria and Lebanon. A Political Essay*. London : Oxford University Press 1954, s. 57 – 58; DAWISHA, Aeed. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*. London : The Macmillan Press, 1980, s. 72 – 73.

Libanonu v hraniciach z roku 1920. A tak od 40. rokov 20. storočia sa sýrske vlády zdržiavali výslovných požiadaviek na libanonské územie. Napriek tomu si Sýria ponechala skrytý nárok na zvláštny vzťah s Libanom, napr. taký, že s ním nenadviazala bežné diplomatické styky. Vychádzala z toho, že by bolo neprirodzené, aby dve časti toho istého územia vybavovali svoje vzťahy cez diplomatické kanály.²⁸ Tento postoj sa pestoval aj v značnej časti libanonskej verejnej mienky, ktorá spochybňovala legitimitu Libanonu. Hlavnú úlohu však hrali sýrske záujmy v Libanone. Povaha a rozsah týchto záujmov prešli za tridsiat' rokov viacerými zmenami, rovnako ako ich vnímanie rozličnými sýrskymi režimami. Napr. vzájomná hospodárska závislosť oboch štátov, ktoré boli voľakedy súčasťou jedného systému, sa rýchle vytrácala. V poslednom období hospodárske záujmy Sýrie v Libanone sa obmedzovali hlavne na 400 tisíc sýrskych robotníkov v krajine, lebo od začiatku 70. rokov Libanon zaznamenal nový hospodársky rozvoj vďaka prudkému rastu príjmov z ropy v štátoch Zálivu.²⁹ Avšak politické a vojenské záujmy Sýrie v Libanone čo do významu a rozmanitosti skôr rástli akoby klesali.

Z politického hľadiska sa vládcovia Sýrie v prvom rade zameriavali na taký vývoj v Libanone, ktorý by mohol byť aktuálnou alebo potenciálnou hrozbou stability pre ich režimy. Pre politických utečencov zo Sýrie je Libanon prirodzeným útočiskom a viaceré prevraty proti rozličným sýrskym vládam, či už úspešné alebo neúspešné, boli plánované a odštartované z Libanonu. Libanon bol aj celoarabským politickým centrom, kde svoje aktivity realizovali mnohé politické strany a pomerne slobodná tlač. Následné sýrske režimy, najmä *ba'atistické*, prejavovali zvýšený záujem o oboje. Popri všeobecnom záujme, ktorý bol prirodzený pre režim a stranu s panarabskou ideológiou, boli tam ohniská zvláštneho záujmu: prosýrske a proiracké frakcie *Strany Ba'at* a nezávislá tlač, ktoré neraz vyvolali škandály v Sýrii uverejňovaním kompromitujúcich správ alebo dokumentov.³⁰

Od konca 60. rokov 20. storočia k sýrskym politickým záujmom v Libanone pribudli dva nové aspekty. Jeden sa týkal palestínskych organizácií, ktoré si tam zriadili svoje politické hlavné stany a mali tam aj množstvo svojich prívržencov. Sýria ako jeden z hlavných účastníkov palestínskej politiky a zástanca a ochranca OOP (alebo jej častí), pozorne sledovala, ako sa vedie Palestínčanom v Libanone, a udržiavala priame spojenie s autonómnou palestínskou enklávou v juhovýchodnom Libanone.³¹ Sýria nadviazala úzke vzťahy aj so *š'ritskou* komunitou – veľkým a nespokojným segmentom obyvateľstva Libanonu, ktorý poskytoval sýrskym predstaviteľom viacej ako obyčajné perspektívy politickej spolupráce. Libanonskí *š'riti* čerpali posilu z politického postavenia *al'iovských* členov sýrskej vládnucej elity, ktorých *sunnitské* moslimské obyvateľstvo v Sýrii prijímalo s výhradami.³²

Pre vojenských plánovačov v Sýrii bolo libanonské územie veľmi dôležité. Sýrske obranné línie (tak pred, ako aj po roku 1967) mohli obísť izraelské jednotky prichádzajúce cez libanon-

²⁸ Prezident Hāfiz al-Asad v rozhovore pre kuvajtský časopis *ar-Ra'j al-āmm* (9. februára 1977) vyhlásil, že Sýria sa vzdala štyroch moslimských provincií, aby zabránila Francúzom vytvoriť sektársky kresťanský štát v Libanone. „A tak dnešný Libanon bol vytvorený na základe (spolu)účasti a Sýria nepripustí rozdelenie v žiadnej forme.“

²⁹ OWEN, Roger and Ševket PAMUK: *Middle East Economies in the Twentieth Century*. London : I. B. Tauris Publishers 1998, s. 159.

³⁰ RABINOVICH, Itamar: *The Lebanese War and the Middle East. The Limits of Military Power: Syria's Role*. In: HALEY, Edward P. and SNIDER, Lewis W. (eds.): *Lebanon in Crisis*. New York : Syracuse University Press, 1979, s. 56 – 57.

³¹ DAWISHA, Aheed: *Arab Nationalism in the Twentieth Century. From Triumph to Despair*. Princeton and Oxford : Princeton University Press, 2003, s. 270.

³² KELIDAR, A.: „Religion and State in Syria“. In: *Asian Affairs*, 61 (1974), p. 16 – 22.

ské územie a zaútočiť na Sýriu z citlivej západnej strany. Z hľadiska ofenzívy sýrske alebo iné arabské jednotky umiestnené v Libanone mohli oživiť spiaci front, zlepšiť postavenie Sýrie voči Izraelu a prinútiť ho, aby presunul k libanonským hraniciam jednotky, ktoré by ináč mohli byť rozmiestnené alebo použité na sýrskom fronte.³³

Až do začiatku 70. rokov Sýria nebola schopná získať v Libanone vplyv zodpovedajúci jej záujmom. Potom sa situácia začala meniť následkom troch skutočností, ktorými boli: 1. vznik stabilného a akcieschopného režimu v Sýrii, ktorý pod vedením Hāfiza al-Asada uskutočňoval úspešnú zahraničnú politiku; 2. postupné oslabovanie libanonského štátu a neschopnosť libanonského politického systému vyrovnáť sa s narastajúcou krízou, ktorá nakoniec viedla k vypuknutiu občianskej vojny; 3. fakt, že Egypt už nebol regionálnou mocnosťou.³⁴

Novonadobudnuté postavenie Sýrie v Libanone sa prejavilo predovšetkým v dvojstranných vzťahoch oboch krajín. A tak Sýria účinne zasiahla do volieb v roku 1972, poskytla politický azyl vodcom tajnej služby a postupne nahradila Egypt – požadujúc lojalitu a zvýšenú podporu – ako vonkajšie centrum tak pre *sunnitských*, ako aj pre *šīitských* politikov.³⁵ V máji 1973 Sýria priamym nátlakom na libanonskú vládu zabránila tomu, aby libanonská armáda pokračovala v úsilí zadržiavať (*contain*) palestínske organizácie. Proces zostavovania vlády počas toho roku odhalil, že Sýria prakticky získala právo veta na dôležité politické rozhodnutia v libanonskej politike.³⁶

Počas dvoch rokov, ktoré nasledovali po vojne v októbri 1973 medzi Arabmi a Izraelom, vývoj sýrskej politiky v Libanone bol zaradený do širšieho rámca, ako vtedy dovoľovali horizonty regionálnej a medzinárodnej politiky sýrskeho režimu. Keď Hāfiz al-Asad prevzal v Sýrii moc, snažil sa v prvom rade vyviesť krajinu z regionálnej izolácie a temer výlučnej závislosti od Sovietskeho zväzu na medzinárodnej scéne.³⁷ V prvých rokoch tak možnosti, ako aj obmedzenia viedli Sýriu k tomu, aby uskutočňovala ambicióznejšiu politiku, ktorá vychádzala z nebývalej domácej stability režimu Hāfiza al-Asada, ako aj z vákua vzniknutého ústupom Egypta z regionálnej pozície. Jej smerovanie bolo ovplyvnené aj priebehom októbrovej vojny a jej politických a vojenských dôsledkov v rokoch 1973 a 1974. Tento vývoj podčiarkol význam pozície USA a Saudskej Arábie na Blízkom východe a nespoľahlivosť spojenectva s Egyptom.³⁸

Sýria sa teraz snažila vybudovať si nezávislé mocenské postavenie, z ktorého by mohla uplatňovať svoju regionálnu a medzinárodnú politiku autonómnym spôsobom. Mala spočívať na sýrskom vplyve na jej bezprostredných arabských susedov – Libanon, Jordánsko a OOP. Politický a vojenský rozmer tohto vplyvu boli veľmi úzko prepojené. Ako vodca takého nádejného bloku alebo zoskupenia si Sýria bola istá, že získa rozhodné slovo i v medzarabských záležitostiach.³⁹ Ako vážnejší hráč v arabsko-izraelskom konflikte mohla Sýria získať aj dôležité aktíva v budúcich konaniach so supervelmocami a s takými regionálnymi mocnosťami ako Saudská Arábia, Egypt a Irak. Vojensky vedúce postavenie v Libanone a úzka koordinácia mohla poskytnúť Sýrii

³³ JOUMLATT, Kamal: *I Speak for Lebanon*. London : Zed Press 1982, s. 67 – 68.

³⁴ DAWISHA, Adeed. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 25.

³⁵ RABINOVICH, Itamar: *The War for Lebanon, 1970 – 1983*. Ithaca and London : Cornell University Press, 1984, s. 37.

³⁶ SALIBI, Kamal S.: *Cross Roads to Civil War. Lebanon, 1958 – 1976*, s. 72.

³⁷ EL-KHAZEN, Farid: *The Breakdown of the State in Lebanon, 1967 – 1976*, s. 211.

³⁸ ODEH, B. J.: *Lebanon: Dynamics of Conflict. A Modern History*, s. 73 – 74.

³⁹ DAWISHA, Adeed. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 25 – 26.

väčšinu výhod späťých s pojmom „východný front“ bez irackého schválenia. V čase, keď Sýria na rozdiel od Egypta dostávala sovietske zbrane, sa mohla domnievať, že s ohľadom na budúce konflikty s Izraelom buduje vojenskú moc podobnú egyptskej, ale nezávislú od Egypta.⁴⁰

Uskutočňovanie tejto politiky sa prejavilo v roku 1975. Popri vzrastajúcom vplyve v Libanone Sýria upravovala svoje spojenectvo s Jordánskom a navrhla tiež vytvorenie spoločného politického a vojenského velenia s OOP. Tieto opatrenia boli čiastočne kalkulované tak, aby zabránili separátnym dohodám Egypta s Izraelom a získali ďalší impulz, keď v septembri 1975 Egypt a Izrael podpísali Dočasnú dohodu o Sinaji.⁴¹

Ústredný konflikt v libanonskej spoločnosti viacerí odborníci spočiatku hodnotili ako nezhdody medzi kresťanskou a moslimskou komunitou. Libanon je krajina výrazne členená na základe náboženského vyznania, kde Francúzi v medzivojnovom období, keď riadili jeho osudy, výrazne preferovali kresťanské obyvateľstvo.⁴² Iní odborníci hľadeli na občiansku vojnu ako na zápas medzi *libanonskými lojalistami* a *arabskými nacionalistami*, ktorí presadzovali užšie vzťahy so Sýriou a inými arabskými štátmi. Tento aspekt konfliktu prilákal ďalšie blízkovýchodné štáty, aby „lovili v mútnych vodách“ nestabilného Libanonu. Keďže nijaký arabský štát by nebol otvorene podporil libanonský partikularizmus proti arabskému nacionalizmu, ich vlády prijali taký politický postup, ktorý vyhovoval želaniu Sýrie, pričom sýrska politika sa niekoľkokrát menila.⁴³

Na druhej strane tí, ktorí podporovali Izrael, obviňovali Palestínčanov, že útočia na Libanoncov (rozumej *mārūnovcov*). Asi pol milióna Palestínčanov žilo v Libanone, najmä na juhu a v utečeneckých táboroch okolo Bejrútu. Mnohí sa cítili odrezaní od libanonského politického a hospodárskeho života. Kým kresťanskí Arabi z Palestíny sa po roku 1948 asimilovali, moslimovia si zachovali svoj status a pomohli tam vytvoriť moslimskú väčšinu. Po roku 1970 OOP vyhnaná z Jordánska si z Libanonu urobila operačnú základňu. Nechcela sa zamiešať do občianskej vojny, ale podporovala každú skupinu, ktorá presadzovala arabský nacionalizmus a chcela oslobodiť Palestínu.⁴⁴

V príprave na konfrontáciu s Palestínčanmi kresťanské milície prešli na široký program obstarávania zbraní. OOP a ľavicové organizácie urobili to isté a na jar 1975 boli všetky frakcie v rámci Libanonu po zuby ozbrojené. Iskra, ktorá zapálila túto výbušnú situáciu, prišla v apríli, keď *falangisti* zaútočili na plný autobus Palestínčanov a zabilí 27 cestujúcich.⁴⁵ To vyvolalo boje medzi OOP a *mārūnovskými* milíciami, ktoré trvali do konca júna, keď hlavné sily OOP súhlasili s prímerím a dočasne sa stiahli z bojov.

Stiahnutie sa Palestínčanov však nevyriešilo spory medzi samotnými Libanoncami a v auguste 1975 vypukli boje medzi moslimskými a kresťanskými milíciami. Moslimské skupiny vo všeobecnosti podporovali Džunbulátovo *Libanonské národné hnutie*; kým na čele kresťanských síl bola *mārūnovská* falanga. Zo svojich opevnených pozícií vo výškových budovách a luxus-

⁴⁰ RABINOVICH, Itamar: *The Lebanese War and the Middle East. The Limits of Military Power: Syria's Role*. In: HALEY, Edward P. and SNIDER, Lewis W. (eds.): *Lebanon in Crisis*. New York: Syracuse University Press, 1979, s. 58.

⁴¹ Sýrska regionálna politika začiatkom roku 1972. In: KERR, Malcolm: „Hafiz Assad and the Changing Patterns of Syrian Politics“. In: *International Journal* 28/4 (1975), s. 689 – 706.

⁴² ODEH, B. J.: *Lebanon: Dynamics of Conflict. A Modern History*, s. 123.

⁴³ GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*, s. 93.

⁴⁴ RABINOVICH, Itamar: *The War for Lebanon, 1970 – 1983*, s. 74.

⁴⁵ DAWISHA, Aheed. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 29; SALIBI, Kamal S.: *Cross Roads to Civil War. Lebanon, 1958 – 1976*, s. 99.

ných hoteloch viedli znepriatelené strany súboje pancierovými päťami a premenili centrum hlavného mesta na frontové územie a postupne na rozvaliny.⁴⁶ V priebehu nasledujúcich mesiacov sa uskutočnilo viacero neúspešných pokusov dosiahnuť prímerie a na jeseň 1975 sa boje ešte zintenzívnili. Politický dialóg nebolo možné dosiahnuť, lebo *Libanonské národné hnutie* a OOP naliehali na zavedenie politických a ústavných reforiem, ktoré v lete 1975 zhrnuli do piatich bodov: 1. odstránenie konfesijného systému; 2. zavedenie zmien v činnosti výkonnej moci; 3. prijatie nového volebného zákona; 4. reorganizácia armády; 5. zmeny zákona o občianstve.⁴⁷ Na druhej strane pravica trvala na tom, že armáda (ktorú ovládali *mārūnovci*) musí najprv nastoliť poriadok, t. j. odzbrojiť ľavicu. V decembri 1975 konflikt nabral ešte hrozivejší kurz, keď *falangisti* a ich spojenci začali vyháňať moslimov, ktorí bývali v tých oblastiach Bejrútu, ktoré kontrolovali sily *mārūnovcov*.⁴⁸ Táto akcia zosilnila sektárske delenie v meste a návrat k náboženskej tolerancii ešte oddialila.

Libanonská armáda sa začala rozpadávať na svoje konfesijné súčasti, keďže dôstojníci a jednotky opustili armádu, aby sa podľa náboženskej príslušnosti pripojili k milíciám. Bez armády a bez fungujúcej ústrednej vlády Libanon klesal stále hlbšie do chaosu občianskej vojny.⁴⁹ Možno povedať, že armáda, ktorá bola v roku 1958 faktorom oslabujúcim krízu, sa v tejto občianskej vojne stala jedným z jej účastníkov. Boje sa rozširovali a stávali sa čoraz krutejšími, takže od polovice marca 1976 kresťania začali hufne opúšťať krajinu, čo signalizovalo, že víťazstvo sa začína kloniť na stranu moslimskej ľavice. A do toho prišiel sýrsky zásah, aby zmenil mocenské pomery.⁵⁰

Libanonská občianska vojna bola aj zápasom medzi privilegovanou vrstvou statkárov a bohatých obchodníkov, ktorí sa snažili udržať *status quo*, a širokými masami chudobných ľudí, najmä moslimov, ktorí túžili zlepšiť svoje postavenie. Priepasť medzi bohatými a chudobnými, hlavne v Bejrúte, bola obrovská a vyvolávala pohoršenie. Výškové bytové budovy susedili s chatrčami postavenými zo škvarových tvárnic a vlnitého plechu. Vláda nebola schopná zdaníť príjmy bohatých, preto uvalila vysoké dane na cigarety a iné tovary, ktoré nakupovali hlavne chudobné vrstvy. Mnohí zamestnávateľia neplatili svojim libanonským zamestnancom ani minimálnu mzdu, keďže si mohli za menej peňazí najat' palestínskych utečencov alebo prisťahovalcov z vidieka, hľadáajúcich zamestnanie v mestách.⁵¹ V spoločenských podmienkach Libanonu, mnohí zjednodušene vnímali občiansku vojnu ako zápas medzi pravícou (ochrancovia *status quo*) a ľavicou, t. j. tými, ktorí si želajú zmenu. Stojí za zmienku, že zbrane ľavičiarov boli väčšinou sovietskej výroby, kým pravičiarri používali americké a európske zbrane. Odhaduje sa, že bolo zabitých vyše 70 tisíc Libanonceňov (väčšinou civilistov), vyše pol milióna ľudí zostalo bez prístrešia a hodnota zničeného majetku presiahla jednu miliardu USD.⁵²

K vonkajším účastníkom libanonskej občianskej vojny 1975 – 1976 patrila Sýria, ktorá hrala zložitú a protirečivú úlohu. Nevedela sa zmieriť s tým, že Francúzsko ako mandátna mocnosť

⁴⁶ SALIBI, Kamal S.: *Cross Roads to Civil War. Lebanon, 1958 – 1976*, s. 131.

⁴⁷ RABINOVICH, Itamar: *The War for Lebanon, 1970 – 1983*, s. 76 – 77.

⁴⁸ SALIBI, Kamal S.: *Cross Roads to Civil War. Lebanon, 1958 – 1976*, s. 137.

⁴⁹ DEEB, Marius: *The Lebanese Civil War*. New York : Praeger Publishers, 1980, s. 46.

⁵⁰ Al-⁵⁰AQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-⁵⁰arabī al-mu⁵⁰āsir*, s. 171.

⁵¹ GOLDSCHMIDT, Arthur, Jr.: *A Concise History of the Middle East*, s. 346.

⁵² GOLDSCHMIDT, Arthur, Jr.: *A Concise History of the Middle East*, s. 347.

odtrhlo Libanon od Sýrie a po získaní nezávislosti dúfala, že jedného dňa sa obe krajiny znova spoja. Väčšina libanonských moslimov priaznivo prijímala nástup arabského nacionalizmu a Sýria bola naklonená spojiť sa s ktoroukoľvek frakciou, ktorá oslabí pozíciu prozápadných *mārūnovcov*. Preto sa očakávalo, že prezident Hāfiz al-Asad počas libanonskej občianskej vojny podporí povstalcov, čo sa spočiatku aj dialo – morálne i materiálne.⁵³ V januári 1976 sa dosiahol súhlas pravice s prímerím a politickou dohodou, ktorá znamenala mierny posun v libanonskom mocenskom rozložení síl v prospech moslimov. Víťaziaci libanonskí moslimovia, podporovaní OOP, však odmietli kompromis navrhovaný sýrskym prezidentom.⁵⁴

Sýrsky zásah sa sprvoti ukazoval ako prostredníctvom, ktoré má za cieľ obranu spravodlivých požiadaviek moslimov a OOP, a to na základe tradičného postoja Sýrie voči libanonským krízam. Odmietnutie kompromisu nahnevalo Hāfiza al-Asada a od marca 1976 sa v sýrskom postoji začala prejavovať zmena. V oficiálnom vyhlásení z 31. marca sýrska vláda odsúdila ľavicu, ktorá nechcela ustúpiť od svojich podmienok na obnovenie prímeria. Stupňujúca sa intenzita bojov v roku 1975 nevyvolala znepokojenie iba v Sýrii, ale aj v Izraeli.⁵⁵ Pre príčiny spojené s vlastným prežitím, v súvislosti s možnou reakciou Izraela, si sýrska vláda nemohla dovoliť nechať ani to, aby *Libanonské národné hnutie* a OOP získali presvedčivé víťazstvo (aspoň v tejto etape nie), ani nechať *mārūnovcov*, aby si vytvorili v Libanone vlastný štátik. Preto sýrske jednotky, podporované zvláštnymi palestínskymi komandami (*as-Sā'iqā*), ktoré podliehali režimu v Damasku, vstúpili do Libanonu.⁵⁶

Ako najvážnejšie príčiny pre zmenu politiky sýrska strana uvádzala, že keby sa zrútila štátna moc v Libanone a Izrael by cítil, že vzniknuté mocenské vákuum chce zaplniť koalícia ľavicu a OOP, nepochybne by zaútočil a obsadil by časť Libanonu. Preto bude lepšie zachovať súčasný režim, aby Izrael nedostal takú príležitosť. Toto ospravedlnenie však nepopiera existenciu ďalších príčin, ktoré hnali Sýriu do tejto zmeny, ako úsilie ovládnuť OOP a predísť Irak a Egypt, tradičných arabských rivalov, s ktorými mala v tom čase napäté vzťahy, aby sama mohla riešiť libanonskú krízu. Na druhej strane zmena sýrskeho postoja ukončila americké námietky, ktoré sa objavili na začiatku občianskej vojny, ale po zmene sýrskeho postoja americká administratíva vyhlásila, že sýrske prostredníctvom je „pozitívny prvok“ v libanonskej kríze.⁵⁷

Sýrska politika, ktorej pozadie vytvárali dlhodobé nároky a záujmy v Libanone, prešla viacerými fázami. Prvá – prípravná – fáza, prebiehala v roku 1975, druhá sa začala v januári 1976, keď bolo prijaté rozhodnutie priamo a otvorene zasiahnuť do libanonskej občianskej vojny. Tretia fáza sa začala v júni 1976 vstupom sýrskych jednotiek do Libanonu a ich priamym zásahom do priebehu bojov. Sýria poslala pešie a obrnené jednotky, aby presadila svoje starostlivo vypracované urovanie, zaútočila na sily libanonských moslimov a OOP a na jeseň 1976 ich donútila vzdať sa.⁵⁸ Keďže sýrsky postup v Libanone vyvolal ostrú kritiku, domácu, arabskú i sovietskú, problém občianskej vojny dostal novú dimenziu.⁵⁹

⁵³ JOHNSON, Michael: *Class & Client in Beirut. The Sunni Muslim Community and the Lebanese State, 1840 – 1985*. London & Atlantic Highlands : Ithaca Press, 1986, s. 192.

⁵⁴ RABINOVICH, Itamar: *The War for Lebanon, 1970 – 1983*, s. 77.

⁵⁵ ODEH, B. J.: *Lebanon: Dynamics of Conflict. A Modern History*, s. 144.

⁵⁶ AL-ʿAQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-ʿarabī al-muʿāsir*, s. 172.

⁵⁷ DAWISHA, Adeer. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 73.

⁵⁸ AL-ʿAQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-ʿarabī al-muʿāsir*, s. 172.

⁵⁹ RABINOVICH, Itamar: *The Lebanese War and the Middle East. The Limits of Military Power: Syria's Role*. In: HALEY, Edward P. and SNIDER, Lewis W. (eds.): *Lebanon in Crisis*. New York : Syracuse University Press, 1979, s. 55.

Občianska vojna sa rozšírila a potom ju dočasne zastavila sýrska intervencia. V apríli 1976 Hāfiz al-Asad vyhlásil, že Sýria vstúpi do Libanonu, aby chránila utláčaných bez ohľadu na ich sektársku príslušnosť, a už v máji poslal svoju armádu do Libanonu, aby zachránil kresťanské milície pred porážkou silami OOP a *Libanonského národného hnutia*. Keď sa boje zostrili, začalo sa hovoriť o „zmedzinárodnení alebo arabizácii libanonskej otázky“, t. j. o vyslaní medzinárodných alebo arabských síl, aby oddelili od seba bojujúce strany.⁶⁰ Väčšina libanonských skupín najprv vyjadrila nesúhlas s oboma riešeniami, ale keď sa ukázalo, že sýrska armáda a s ňou palestínska *as-Sāʿiqa* bojujú na strane pravice, Kamāl Džunbulāt, vodca ľavice, začal presadzovať vstup arabských síl v rámci *Ligy arabských štátov* (LAŠ). V tomto sa jeho názor zhodoval s názorom egyptskej vlády.⁶¹ Nech boli motívy Hāfiza al-Asada na podporu kresťanov akékoľvek, sýrska invázia do Libanonu znamenala eskaláciu bojov a zvýšila mieru deštrukcie.

V priebehu júna 1976 sa sýrske jednotky objavili na pobreží a okolo Bejrútu. Sýria získala politický vplyv zvolením Eliasa Sarkisa za prezidenta republiky, lebo bol viac naklonený spolupráci s vládou v Damasku. V Tripolise *as-Sāʿiqa* zasiahla do bojov s libanonskou ľavicou a nereagovala na výzvy Jāsira ʿArafāta na zastavenie bojov, čo obnažilo rozkol v palestínskom hnutí odporu.⁶²

Organizácia za oslobodenie Palestíny, ktorej prítomnosť v Libanone bola jednou z hlavných príčin občianskej vojny, sa načas dokázala vyhnúť tomu, aby bola zatiahnutá do bojov. Situácia sa zmenila, keď sa sýrske jednotky postavili na stranu pravicových síl.⁶³ Konflikt dosiahol vrchol v júni 1976: pravicové milície obkľúčili palestínsky utečenecký tábor Tall az-Zaʿtar, najväčší z palestínskych táborov v Libanone, ležiaci na okraji Bejrútu. Na tábor začali útočiť a ostreľovali ho z ťažkých zbraní. Po 52 dňoch nepretržitej paľby tábor 12. augusta dobyli. Keď útočníci vnikli do tábora v boji o každý dom povraždili jeho 2 500 obrancov, ostatných obyvateľov vyhnali a tábor zrovnali so zemou. Sýria nezasiahla. Tento hrozný čin znova vtiahol OOP do konfliktu.⁶⁴

Vedenie OOP bolo bezradné, či sa má obrátiť na Egypt, alebo sa má vrátiť a posilniť svoje vzťahy so Sýriou. Bolo jasné, že reálne podmienky, v rámci ktorých Sýria ovládla Libanon, posledné útočisko pre odboj, prinútili OOP, aby sa sklonila pred búrkou. Výsledok bol taký, že palestínsky odboj, na začiatku jeden z faktorov, ktoré vyvolali občiansku vojnu v Libanone, sa stal jej najpostihnutejšou obeťou. Jāsir ʿArafāt horúčkovo vyzýval hlavy arabských štátov, aby zachránili Palestínčanov pred novým masakrom.⁶⁵ Zoči-voči týmto rozsiahlym následkom občianskej vojny sa obnovila myšlienka účasti ďalších arabských štátov, či už v rámci LAŠ alebo mimo neho, na pomoc obmedzenia následkov krízy.

V saudske-arabskom hlavnom meste Rijáde sa 17. októbra 1976 uskutočnila neúplná arabská konferencia na najvyššej úrovni, na ktorej bolo prijaté rozhodnutie,⁶⁶ že Libanon bude naďalej

⁶⁰ JOHNSON, Michael: *Class & Client in Beirut. The Sunni Muslim Community and the Lebanese State, 1840 – 1985*, s. 192.

⁶¹ Al-ʿAQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-ʿarabī al-muʿāsir*, s. 172

⁶² DAWISHA, Adeed. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 135; Al-ʿAQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-ʿarabī al-muʿāsir*, s. 172 – 173.

⁶³ DAWISHA, Adeed. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 107.

⁶⁴ JOHNSON, Michael: *Class & Client in Beirut. The Sunni Muslim Community and the Lebanese State, 1840 – 1985*, s. 192 – 193; ODEH, B. J.: *Lebanon. Dynamics of Conflict*. London : Zed Books 1985, s. 179.

⁶⁵ DAWISHA, Adeed. I.: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 139.

⁶⁶ Účastníkmi boli: prezident Anwar as-Sādāt (Egypt), prezident Hāfiz al-Asad (Sýria), prezident Elias Sarkis (Libanon), kráľ Chālid ibn ʿAbdalʿazīz (Saudská Arábia), Jāsir ʿArafāt (OOP), emir Sabāh (Kuvajt).

obsadený mierovými silami *Ligy arabských štátov*. Najväčšiu zložku tvorili Sýrčania. Účastníci konferencie dali sýrskej vojenskej prítomnosti celoarabský rozmer tým, že k nim pripojili jednotky z ďalších „neutrálnych“ štátov ako Saudská Arábia, Jemen, Líbya, Sudán a Spojené arabské emiráty. Tieto *Arabské sily odstrašenia* (Qūwāt ar-rad^c al-^carabīja / Arab Deterrent Force/) mali udržiavať zákon a poriadok a náklady na ich činnosť niesli niektoré ropné štáty.⁶⁷

Sýria a OOP súhlasili s prímérim, ktoré predložili hlavy arabských štátov, a najtvrdšie boje boli zastavené. V skutočnosti táto konferencia umožnila Hāfizovi al-Asadovi pokračovať v úsilí vytvoriť v Libanone takú situáciu, ktorá by vyhovovala potrebám Damasku. Toto úsilie pokračovalo a hoci prešlo viacerými modifikáciami, jeho hlavný cieľ zostal nezmenený: udržanie sýrskej hegemonie v Libanone. Dohoda o prímérii dovolila OOP udržať si to isté postavenie, aké mala pred vojnou. Len čo prímérie nadobudlo platnosť, palestínske partizánske jednotky sa vrátili do svojich základní v južnom Libanone a pripravovali sa obnoviť svoje aktivity proti Izraelu.⁶⁸

Za nástupcu Sulajmāna Frandžiju vo funkcii prezidenta bol zvolený Elias Sarkis (1976 – 1982).⁶⁹ Otázkou zostáva, prečo sa Hāfiz al-Asad, ktorý sa sám považoval za priekopníka arabského nacionalizmu a socializmu, rozhodol chrániť záujmy pravice a kresťanov v Libanone. Predtým sa názorovo nezhodol s Jāsirom ^cArafātom, a preto mu vyhovovala oslabená OOP, ktorú by mohol ovládať.⁷⁰ V Libanone zavládlo zložité prímérie, lebo boje rozdelili krajinu a aj hlavné mesto medzi kresťanov a moslimov. Hoci niektorí kresťania stále žili v mieri v moslimských zónach, ako bol západný Bejrút, *mārūnovci* začali na sever od mesta budovať nový prístav a letisko a premenili svoje územie na kresťanskú verziu Izraela. Tento vývoj Izraelčanom, samozrejme, vyhovoval.⁷¹ Ako predzvesť rozsiahlej invázie, ktorá mala nasledovať, izraelské sily v roku 1976 vnikli do južného Libanonu, aby zničili palestínske tábory a varovali Sýrčanov, aby svoje sily držali ďaleko od južných hraníc Libanonu.⁷² Izrael dal najavo, že nedopustí, aby sa tam znovu usadila OOP. Pre libanonských kresťanov na juhu, odrezaných od svojich súvercov vo zvyšku krajiny, zaviedol v spolupráci s majorom Sa^cdom Haddādom z libanonskej armády politiku malého pohraničného styku. Libanonské úrady tam ani po skončení vojny nemohli obnoviť svoju suverenitu.⁷³

Hoci občianska vojna oslabil postavenie libanonského štátu, nedonútila libanonských politikov opustiť konfesijný a sektársky systém alebo zmeniť pomer stanovený na politickú prezentáciu jednotlivých síl. Vyzeralo to tak, že ani zničenie Bejrútu, ani smrť 30 až 40 tisíc ľudí a invázia sýrskych jednotiek nedokázali vyriešiť žiaden z predošlých problémov Libanonu.⁷⁴ V rokoch 1976 – 1982 sa krajina rozpadla na súbor sektárskych enkláv, z ktorých každá sa chránila vlastnou milíciou. Boje medzi jednotlivými milíciami sa stali každodennou realitou a Liba-

⁶⁷ FARĪD, Faṭīn Ahmad: *Hurūb Lubnān*, s. 111; Al-^cAQQĀD, Salāh: *Al-mašriq al-^carabī al-mu^cāsir*, s. 173; GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*, s. 108.

⁶⁸ CLEVELAND, William L.: *A History of the Modern Middle East*. Boulder, Colorado : Westview Press, 2000, s. 375; KHALIDI, Walid: *Conflict and Violence in Lebanon: Confrontation in the Middle East*, s. 111.

⁶⁹ DEEB, Marius: *The Lebanese Civil War*, s. 91 – 92.

⁷⁰ El-KHAZEN, Farid: *The Breakdown of the State in Lebanon, 1967 – 1976*, s. 345 – 346.

⁷¹ KHALIDI, Walid: *Conflict and Violence in Lebanon*, s. 90; RABINOVICH, Itamar: *The War for Lebanon*, s. 72; DAWIS-HA, Aaded: *Syria and the Lebanese Crisis*, s. 72.

⁷² GOLDSCHMIDT, Arthur, Jr.: *A Concise History of the Middle East*, s. 348; KHALIDI, Walid: *Conflict and Violence in Lebanon: Confrontation in the Middle East*, s. 65.

⁷³ KHALIDI, Walid: *Conflict and Violence in Lebanon*, s. 109.

⁷⁴ JOHNSON, Michael: *Class & Client in Beirut*, s. 191.

non, ktorý bol voľakedy symbolom sektárskej harmónie, sa stal synonymom tupého násilia. Pokusy prezidenta Eliasa Sarkisa prebudovať armádu a dosiahnuť zmierenie stroskotali na neochote rozpustiť súkromné milície a na podozreniach a nedôvere ľudí, ktorí zažili brutalitu občianskej vojny. Tieto zverstvá sa stále znova opakovali a zapadlo do nich aj zákerné zavraždenie Kamāla Džunbulāta v roku 1977. Jeho prívrženci predpokladali, že vrahom bol *mārūnovec* a pomstili sa členom tejto komunity.⁷⁵ Rovnaký scenár sa uplatňoval aj inde, a tak momenty nádeje a plány na obnovu bledli po explóziách bômb nastražených v autách a guľkách ostreľovačov.

⁷⁵ GORDON, David C.: *The Republic of Lebanon. Nation in Jeopardy*, s. 111.